

ЛІТЕРАТУРА:

1. Воронова Л.К. Фінансове право України [Текст] : підручник / Л.К. Воронова. – К. : Прецедент; Моя книга, 2006. – 448 с.
2. Гацька Л. Інституціональні аспекти реалізації регулюючої функції податків у соціальній сфері [Текст] / Л. Гацька // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка : сер. : Економіка. – 01/2009. – Вип. 107/108. – С. 74–78.
3. Іванов Ю.Б. Функції податків та податкове регулювання [Текст] / Ю.Б. Іванов // Формування ринкової економіки України. – 2009. – Вип. 19. – С. 36–43.
4. Капаєва Л.М. Фінансове право [Текст] : навч. посібник / Л.М. Капаєва, М.С. Лях. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 248 с.
5. Качур О.В. Налоги и налогообложение [Текст] : учебное пособие / О.В. Качур. – М. : КНОРУС, 2007. – 304 с.
6. Налоги и налоговое право [Текст] : уч. пособие / А.В. Брызгалин, В.Р. Берник, А.Н. Головкин [и другие] ; под

- ред. А.В. Брызгалина. – М. : Аналитика – Пресс, 1998. – 608 с.
7. Письменний В.В. Обґрунтування стимулюючої функції податків у державі з демократичними традиціями врядування [Текст] / В.В. Письменний // Методологічні проблеми фінансової теорії та практики в умовах економічної нестабільності: матер. наук. конф. проф.-викл. складу., 14.04.2010 р., м. Тернопіль. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – С. 133–137.
8. Податки в Україні: від каральної до стимулюючої функції (аналітична доповідь) [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. (1 файл). – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/table/jalilo22/001.htm>
9. Податкове право [Текст] : навч. посібник / Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, Д.А. Кобильнік [та ін.] ; за ред. проф. М.П. Кучерявенка. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.
10. Таргулов Я. Финансовая наука [Текст] / Я. Таргулов. – М. 1919.
11. Ярошенко Ф.О. Реформування податкової системи України в контексті прийняття Податкового кодексу (коментарі до пропозицій Міністерства фінансів України) [Текст] : / Ф.О. Ярошенко // Фінанси України. – 2010. – №7. – С. 3–21.

УДК 346

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕХНОПАРКІВ В УКРАЇНІ

Юсупов В.А., д. ю. н., доцент
кафедри цивільного та трудового права
Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

Совенко Н.М., студентка
Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У статті досліджено проблеми правового регулювання діяльності технопарків, визначено особливості надання державної підтримки щодо згаданого об'єкта інвестицій. У результаті дослідження, на підставі комплексного, всебічного, науково-правового аналізу чинного законодавства та актуальних наукових праць виявлено проблемні питання та надано пропозиції щодо їх вирішення й вдосконалення правової регламентації функціонування технопарків.

Ключові слова: технологічний парк, інвестиції, інноваційна діяльність, пільгова політика.

В статье исследованы проблемы правового регулирования деятельности технопарков, определены особенности предоставления государственной поддержки по данному объекту инвестиций. В результате исследования, на основании комплексного, всестороннего, научно-правового анализа действующего законодательства и актуальных научных работ выявлены проблемные вопросы и даны предложения по их решению и совершенствованию правовой регламентации функционирования технопарков.

Ключевые слова: технологический парк, инвестиции, инновационная деятельность, льготная политика.

Yusupov V.A., Sovenko N.M. PROBLEMATIC ISSUES OF THE FUNCTIONING OF TECHNOPARKS IN UKRAINE

The problems of legal regulation of industrial parks are researched, the features of state support for the present investment object are established in the article. As the result of the research based on an integrated, comprehensive, scientific and legal analysis of current legislation and actual scientific works the problems are detected and recommendations of their solution and improvement of their legal regulation are given.

Key words: technology park, investment, innovation, preferential policy.

Постановка проблеми. Реформування економіки неможливе без постійного розширення та відтворення виробничих потужностей суб'єктів господарювання, тобто ефек-

тивного здійснення інвестиційної діяльності. У країнах із високим економічним розвитком процес інвестування посідає чільне місце в стратегічному плануванні розвитку держави.

Актуальним та перспективним напрямом здійснення інвестиційної діяльності є створення технопарків та розвиток і вдосконалення їх функціонування, що повинно мати за мету суттєвий та прогресивний розвиток економіки як окремих регіонів, так і країни загалом. Формування наукоємних виробничих процесів, сприяння створенню та функціонуванню інноваційних структур, зокрема технологічних парків, має стати пріоритетним напрямом науково-технологічного та інноваційного розвитку державної підтримки у сфері виробництва.

Саме дослідженню особливостей правового регулювання, виявленню проблемних питань державної підтримки та обґрунтуванню доцільності залучення інвестицій у створення й розвиток технопарків присвячена стаття.

Ступінь розробленості проблеми. Питання правової регламентації діяльності технопарків, зокрема щодо порядку здійснення пільгової політики держави, ставало об'єктом досліджень багатьох вчених, однак, зважаючи на нестабільність політичної ситуації і частих змін законодавства (нормативно-правових актів у сфері регулювання спеціальних економічних зон та податків), це питання є актуальним та потребує дослідження з огляду на сучасний стан економіки та нормотворчої діяльності держави.

Мета та завдання. Метою цієї статті є науково-правовий аналіз проблем функціонування технопарків в Україні, дослідження особливостей надання державної підтримки згаданому об'єкту інвестицій.

Відповідно до поставленої мети, нами вирішувалися такі завдання: узагальнення теоретичних положень щодо поняття технопарку та інноваційної діяльності; визначення проблем функціонування технологічних парків, встановлення особливостей пільгової політики держави у зазначеній сфері; дослідження шляхів вирішення виявлених проблем та способів вдосконалення функціонування технопарків в Україні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз досвіду високорозвинених країн свідчить про те, що економічне зростання держави та її окремих регіонів базується на використанні сфери знань і високих технологій, їх ефективно поєднання гарантує прогресивний розвиток нації. Одна з найбільш досконалих форм такої інтеграції – створення технопарків.

Технопарки відзначаються високим рівнем інноваційної діяльності, являють собою найбільш раціональну форму інтеграції науки і виробництва.

Щодо сутності інноваційної діяльності, українське законодавство дає наступне визначення: «Інноваційна діяльність – діяльність, яка націлена на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» (ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність») [3]. Здатність держави бути конкурентоспроможною на світовому ринку – чи не найяскравіший показник економічної потужності країни. Формою реалізації інноваційної діяльності і є технологічний парк.

У загальному розумінні технопарк – це територіально відокремлений комплекс, заснований на базі провідного університету, що

включає в себе наукові установи, промислові підприємства, інформаційні, сервісні та виставкові комплекси, комфортні житлово-побутові умови. Створення технопарків має за мету комерціалізацію науково-технічної діяльності.

Залежно від можливостей регіонального розвитку функції технопарків обмежені наданням послуг із розробки та впровадження технічних і технологічних нововведень або ж реалізують у рамках технопарку повний інноваційний цикл «наука–виробництво–споживання» [6, с. 216].

Правові та економічні засади запровадження та функціонування спеціального режиму інноваційної діяльності технологічних парків в Україні визначає Закон «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 16 липня 1999 р. Відповідно до згаданого Закону, технологічний парк визначається юридичною особою або об'єднанням на підставі договору про спільну діяльність юридичних осіб (учасників), головною метою яких є діяльність щодо виконання інвестиційних та інноваційних проектів, виробничого впровадження наукоємних розробок, високих технологій та конкурентоспроможної на світових ринках продукції [2].

В Україні, відповідно до державного реєстру, функціонують шістнадцять технопарків, серед яких: «Інститут монокристалів» (м. Харків), «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ), «Українські інформаційно-телекомунікаційні технології» («Укрінфотех», м. Київ), «Машинобудівні технології» (м. Дніпропетровськ). Більшість із них знаходяться в столиці нашої держави. Важливо зазначити, що в Україні діють технопарки так званого «віртуального» типу, тобто «без стін». Вони створені на основі договору про спільну діяльність і зазначені у спеціальному Законі. Це зумовлено також тим, що в Україні пільги поширюються не на весь технопарк, а тільки на конкретний інноваційний проект, який пройшов державну реєстрацію. У такому разі набирає значення в діяльності технопарку керівний орган технологічного парку [4, с. 427].

Вчені виокремлюють три етапи в розвитку технопарків в Україні: становлення й формування законодавчої бази їх функціонування (1997–1999 рр.); піднесення (2000–2005 рр.); занепад, який розпочався з 2006 р. триває дотепер [9, с. 46]. З огляду на це, актуальним вбачається дослідження та вдосконалення правового регулювання цієї сфери інноваційної діяльності, а також доцільності й обґрунтованості фінансування створення технологічних парків.

Головна ідея створення технопарку – це формування у певному регіоні сприятливих умов для інноваційної діяльності.

Діяльність технологічного парку тісно пов'язана з трьома важливими елементами: науково-дослідними центрами, університетами відповідного профілю, економікою певного регіону держави.

Як зазначає Б. Заблоцький, завдяки розвитку технопарків можна активізувати вирішення багатьох проблем:

1) прискорити процеси передачі у виробництво науково-технічних розробок і знань, отриманих у результаті фундаментальних та прикладних досліджень;

2) активізувати становлення й розвиток малого інноваційного та виробничого підприємництва;

3) мобілізувати фінансові ресурси приватного сектора, підприємств, банків, органів влади для розвитку інноваційної діяльності;

4) оптимізувати розміщення виробництва, праці і капіталу в тих регіонах, де розвинуті технопарки;

5) створювати нові робочі місця з виробництва наукомісткої продукції навіть у регіонах, де немає технопарків [7, с. 114].

У технопарках формується правове середовище для діяльності венчурних (ризикових) підприємств, відповідна матеріальна база, що дає змогу відбирати на конкурсній основі проекти створення нової техніки і повних технологій, готувати кадри, зорієнтовані на підприємницьку діяльність, проводити прикладні дослідження на сучасному рівні, корегувати розроблені технології, створити можливості для їх промислового освоєння [5].

Аналізуючи вищезазначене, можна сказати, що значення технопарків і доцільність залучення інвестицій в їх створення та функціонування полягає в тому, що:

- вони є ефективною формою зближення науки і виробництва, бо скорочується до мінімуму тривалість циклу «наука–виробництво–споживання»;

- у технопарках зосереджуються висококваліфіковані кадри різних спеціальностей – учені, розробники, дослідники, аналітики, інженери, спеціалісти різного профілю (економісти, юристи, фахівці в сфері інформаційних технологій), що забезпечує можливість міжгалузевих досліджень;

- у технопарках формується найоптимальніше середовище з точки зору як економічних, так і організаційно-географічних умов для створення нових, наукомістких виробництв;

- інноваційна та інвестиційна діяльність технопарків визначається матеріально-технічною і виробничою базою їх учасників;

- учасниками технопарків можуть бути наявні підприємства, які зацікавлені у співпраці з науковим центром у сфері впровадження його розробок або у використанні інфраструктури та обладнання наукового центру;

- наукова і виробнича інфраструктура технопарків здатна забезпечити проведення всього комплексу робіт відповідно до проектів – від наукових досліджень до промислового випуску інноваційної продукції, маркетингових досліджень і навіть навчання персоналу тощо

З огляду на вищенаведене, постає питання: які переваги має технопарк перед звичайними формами здійснення підприємницької діяльності і яким чином вони сприяють становленню кращого інноваційного клімату? Відповідь можна дати, провівши аналіз особливостей пільгової політики держави щодо діяльності технопарків.

Податкова, зокрема пільгова, політика для інноваційної діяльності має пріоритетне значення. Рациональне застосування податкових пільг може сприяти активному розвитку інноваційної та інвестиційної діяльності, а недостатнє й неякісне правове регулювання цієї сфери суттєво уповільнює інноваційні процеси та спричиняє економічний занепад.

Держава має створювати сприятливі умови в тих сферах, в яких вважається найбільш конкурентоспроможною. З огляду на світові тенденції та можливості України, найбільш перспективними вбачаються такі сфери, як інформаційні технології, переробна промисловість, хімічна промисловість, фармацевтика, машинобудування.

Без застосування податкових (а подеколи й адміністративних) пільг суб'єкти інноваційної діяльності не будуть спрямовувати зусилля на розвиток інновацій, а займатимуться звичайним виробництвом із метою збільшення доходу, адже відомо, що інноваційна продукція потребує великих матеріальних та інтелектуальних вкладень, і в такому разі державна підтримка є необхідною.

Взаємодія між учасниками правових відносин, що розглядаються (можна назвати їх «пільгово-правовими») державою, з одного боку, та суб'єктами інвестиційної та інноваційної діяльності, з іншого, регулюються за допомогою нормативно-правових актів. Саме від якості правового регулювання державної підтримки суб'єктів інноваційної сфери залежить технологічний розвиток України.

Як зазначає М.Д. Василенко, для розвитку інноваційного потенціалу пільги (преференції) в системі оподаткування інноваційних структур мають принципове значення. Такі пільги надаються через введення спеціального режиму на конкретній території, що прописано в Господарському кодексі України [4, с. 429]. Зі змісту ст. 403 згаданого кодексу випливає, що технопарк є одним із функціональних типів спеціальних (вільних) економічних зон [1].

Держава надає технопаркам низку прямих та непрямих видів допомоги. Пряма державна допомога полягає в фінансуванні з державного бюджету, а непряма – в певних податкових пільгах або інших преференціях. Непряма державна допомога використовується переважно для залучення прямих іноземних та приватних інвестицій.

Відповідно до Закону «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків», держава надає підтримку не загалом для діяльності технопарків, а для реалізації окремих проектів. Серед видів такої фінансової допомоги можна виокремити такі: повне або часткове безвідсоткове кредитування; повна або часткова компенсація відсотків, що сплачуються виконавцями проектів комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування проектів; цільові субсидії.

Цільові субсидії можуть використовуватися з чітко визначеною метою, зокрема:

- 1) проведення наукових, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків;

- 2) створення, розвиток, модернізацію та реконструкцію науково-технологічних, експериментальних та дослідно-промислових дільниць, зокрема на інструменти, обладнання та устаткування, що використовуються для цілей інноваційної діяльності;

- 3) підготовку конструкторської та технологічної документації, технічних умов, технічних проектів та витрати на підготовку виробництва інноваційної продукції;

4) патентування розробок, придбання прав на об'єкти права інтелектуальної власності (патентів, ліцензій на використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау тощо);

5) накладні та поточні витрати (на матеріали, технічне забезпечення тощо), що виникають у процесі інноваційної діяльності;

6) придбання обладнання, устаткування та інших засобів виробництва, пов'язаних із впровадженням інновацій;

7) науково-організаційну діяльність керівного органу технопарку, проведення та участь у роботі наукових, науково-технічних конференцій, семінарів та виставок, публікацію результатів наукових досліджень за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків [2].

Варто зазначити, що до згаданого Закону неодноразово вносилися зміни, зокрема стосовно державної підтримки та пільг. У 2006 р. було скасовано чи не найважливішу пільгу – на податок на додану вартість. Завдяки цій пільзі відбувався основний розвиток технологічних парків та здійснювалася реалізація більшості проектів. Саме з цього моменту вчені відзначають початок занепаду функціонування діяльності технопарків в Україні.

Після прийняття Податкового кодексу України в 2010 р. із порушенням державних гарантій стабільності спеціального режиму інноваційної діяльності технопарків через ліквідацію для них практично всіх видів непрямой державної допомоги у вигляді податкових пільг ці елементи інноваційної інфраструктури опинилися в ситуації ймовірного повного занепаду. Спеціальний режим оподаткування технопарків не був включений до переліку спеціальних податкових режимів Податкового кодексу України (Розділ XIV).

Саме редакція Закону «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 1999 р. із передбаченим переліком заходів непрямой державної допомоги та стабільністю умов діяльності в цей період забезпечили створенням першим чотирьом технопаркам активний розвиток цього ключового і нового для України елемента інноваційної інфраструктури. Вбачається, що необхідним кроком є включення спеціального режиму оподаткування технологічних парків до переліку спеціальних податкових режимів Податкового кодексу України (Розділ XIV).

А.А. Мазур та С.В. Пустовойт у своїй роботі зазначали, що до оперативних заходів, які необхідно забезпечити в найкоротший термін, належить вимога проаналізувати у всіх підобицях роботу українських технопарків, їхні переваги і недоліки, визначити шляхи їхнього подальшого розвитку та взаємовідносин з державою. Нинішні проблеми технопарків – це не результат сьогоденної фінансової кризи, це результат зневаги державою науково-технічної та інноваційної сфери, яка накопичувалася роками [8, с. 72].

Нормальне функціонування технопарків в Україні дасть змогу суттєво посилити промислову потужність окремих регіонів шляхом нових досліджень та застосування їх результатів одразу ж на підприємствах, збільшить кількість робочих місць, дасть змогу молодим

спеціалістам застосовувати знання та власні розробки і загалом підвищить економічний потенціал країни.

Вітчизняна практика показала, що за правильного підходу до податкової й пільгової політики у сфері функціонування технопарків, цей вид здійснення інноваційної діяльності може ефективно існувати та приносити високі результати.

Висновки та пропозиції. У результаті проведеного дослідження ми дійшли висновку, що технопарк є сучасним та ефективним способом покращення інноваційного клімату в державі, що досягається шляхом створення матеріально-технічної, економічної, інформаційної та соціальної бази для самостійної діяльності інноваційних підприємств та для виробничого освоєння наукомістких технологій. Специфічні риси технопарку – наукові та технологічні розробки, пов'язані з високими технологіями.

Для оптимального функціонування технопарків необхідний розумний підхід до податкової та пільгової політики держави в галузі інноваційної діяльності з метою покращення її інвестиційної привабливості.

Зважаючи на сучасний стан законодавства в досліджуваній сфері вважаємо за необхідне здійснити такі кроки: з метою відновлення ефективної роботи технопарків варто поновити колишній спеціальний режим у повному обсязі; бюджетне фінансування інноваційної діяльності має забезпечуватися в розмірах, необхідних для нормального функціонування технопарків; конкретні обсяги бюджетного фінансування необхідно визначати з огляду на специфіку діяльності кожного окремого технопарку; необхідно розробити жорсткий механізм моніторингу діяльності технопарків в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144.
2. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 363.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
4. Василенко М. Пільги в оподаткуванні проектів технопарків як відображення спеціального режиму їх функціонування / М. Василенко // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – С. 423–432.
5. Дорошко О. Технопарки як засіб стимулювання інноваційної діяльності // О. Дорошко. – Ефективна економіка. – № 1. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=507>.
6. Єрмакова О. Зовнішньоекономічна діяльність регіону / О.А. Єрмакова, Ю.Г. Козак [навч. пос.]. – Одеса: Фенікс. – 2013. – 332 с.
7. Заблоцький Б. Економіка й організація інноваційної діяльності /Б. Заблоцький [навч. пос.] – Львів: «Новий світ». – 2000», – 2012. – 427 с.
8. Мазур А., Пустовойт С. Технологічні парки України: цифри, факти, проблеми / А.Мазур, С. Пустовойт // Наука та інновації. – 2013. – Т. 9. – № 3. – С. 59–72.
9. Тараненко О. Технопарки в Україні як елемент інноваційної інфраструктури // О.Тараненко, С. Корновенко: Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2014. – Випуск 1 (10). –Том 2. – С. 44–48.